

БАНК ЖҮЙЕСІНІҢ ҚАЗІРГІ ЭКОНОМИКАДАҒЫ ТҮСІНІКТЕМЕСІ

Банк - бұл ақша қаражатын тарту және оларды өз атынан қайтару, ақы төлеу және жеделдік шарттарында орналастыру үшін құрылған ұйым.

Банк жүйесі - нарықтық экономиканың маңызды және ажырамас құрылымдарының бірі, банктер мен тауар-ақша қатынастарының дамуы тарихи түрде қатар жүрді және бір-бірімен тығыз байланысты болды. Банктер басқарудың барлық деңгейлерінде халық шаруашылығының жұмыс істеуімен тікелей және күнделікті байланысты. Олар арқылы көбею үрдісіне қатысушылардың экономикалық мүдделері қанағаттандырылады. Сонымен бірге, банктер қаржы делдалдары ретінде шаруашылық органдарының капиталын, халықтың жинақтарын және шаруашылық қызмет үрдісінде босатылған басқа да бос ақша қаражатын тартады және оларды қарыз алушыларға уақытша пайдалануға береді, ақшалай есеп айырысулар жүргізеді және экономика үшін басқа да көптеген қызметтер көрсетеді, сол арқылы өндірістің тиімділігіне және қоғамдық өнімнің айналысына тікелей әсер етеді.

Банктер нарықтық экономикадағы басты қаржы делдалдары болып табылады. Өз қызметі барысында олар ақша нарығында тауарға айналатын жаңа талаптар мен міндеттемелер жасайды. Осылайша, клиенттердің салымдарын қабылдай отырып, банк жаңа міндеттеме - депозит жасайды, ал несие беру арқылы қарыз алушыға жаңа талаптар қояды.

Бұл жаңа міндеттемелер мен талаптарды құру процесі қаржылық делдалдықтың негізін құрайды. Қаржы ресурстарының несие берушіден қарыз алушыларға қозғалысы, ауысуы және олармен байланысты қаржы институттарының қызметі қаржылық делдалдық деп аталады.

Әр түрлі көздерден ақша капиталын жинақтай отырып, банктер ақшаның жалпы жинақталған «мөлшерін немесе көлемін» жасайды, оларды қолданыстағы капиталға айналдырады және әртүрлі шарттарда несие талаптарын қанағаттандыра алады.

Шаруашылық органдары мен халыққа қаржылық-несиелік қызмет көрсетуді ұйымдастыру, несие жүйесінің жұмыс істеуі экономикалық құрылымдарды дамытуда өте маңызды рөл атқарады. Жекелеген шаруашылық жүргізуші бірліктердің қаражатты уақтылы алуы ғана емес, тұтастай алғанда елдің экономикалық даму қарқыны несие-қаржы тетігінің тиімділігі мен үздіксіздігіне байланысты.

Банк жүйесінің мақсаттары мен міндеттері негізінен экономиканы басқарудың мақсаттары мен міндеттерімен бірдей. Алайда, банктер басқарудың ішкі жүйелері ретінде экономиканы басқарудың жалпы мақсатына қол жеткізуді қамтамасыз ететін нақты, нақты міндеттерді орындайды. Банктердің экономиканы басқару органы ретіндегі рөлі олардың функцияларын орындау және банк ісін ұйымдастырудың жалпы қағидаларын сақтау үрдісінде анықталады.

Қазіргі экономика - бұл өте күрделі жүйе, оның әр бөлігі басқалармен тығыз байланысты және маңызды рөл атқарады. Экономикалық қатынастардың дамуының қазіргі кезеңінде бүкіл экономиканың қалыпты жұмыс істеуін қамтамасыз ететін банк жүйесі маңызды рөлдердің бірін атқарады. Бүгінгі таңда банктер шақырылды:

- бос ақша қаражаттарын жинақтауға;
- шаруашылық субъектілерінің кассирлерінің қызметтерін орындау,
- эмиссия жүргізуге.

Екі деңгейлі банк жүйесі банктер арасындағы қатынастарды екі жазықтықта қарастырады: тігінен және көлденеңінен құруға негізделген. Тігінен - орталық банктің басқарушы, орталықты басқарушы және төменгі сілтемелер-коммерциялық және мамандандырылған банктер арасындағы бағыну қатынастары; көлденеңінен - әр түрлі төменгі сілтемелер арасындағы тең серіктестік қатынасы. Бұл ретте шаруашылыққа қызмет көрсетумен байланысты әкімшілік қызметтер мен операциялық қызметтерге бөлінеді. Ұлттық банк бұл сөздің толық мағынасында клиенттердің екі санаты - коммерциялық және мамандандырылған

банктер мен мемлекеттік құрылымдар үшін ғана банктер банкі болып қала береді, сонымен қатар «банктер банкі» және несиелік және қаржылық қызметтер нарығының жұмысын реттеу және бақылау мақсатында банк мекемелерінің қызметін басқару функциялары басым болады.

Сондай-ақ нарықтық типтегі экономикада банк секторын қалыптастыру үшін банк секторында болып жатқан процестер ғана емес, ең алдымен осы процестердің макроэкономикалық деңгейдегі процестермен өзара әрекеттесуі, өзара әсері және өзара тәуелділігі маңызды.

Қазір банктердің кең желісіз үйлесімді дамыған мемлекетті елестету мүмкін емес. Шынында да, банктер қазіргі экономикада көптеген жағдайда ядро рөлін атқарады, олардың көмегімен мемлекеттің экономикалық және саяси күшінің дамуы мен қалыптасуы мүмкін. Бүгінгі таңда банктер Үкіметтің қолындағы экономикалық құрал болып табылады.

Банктердің маңызды міндеттері-ақша айналымы мен капитал айналымының үздіксіз болуын қамтамасыз ету, халық шаруашылығының жинақтарын жинақтау үшін қаражат салудың кең мүмкіндіктерін ұсыну

Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасындағы банктер және банк қызметі туралы // Қазақстан Республикасының 1995 жылғы 31 тамыздағы N 2444 Заңы.
2. Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы // Қазақстан Республикасының 1995 жылғы 30 наурыздағы N 2155 Заңы.
3. Сейтқасымов Ғ.С. Ақша, кредит, банктер. Оқулық – Алматы: экономика, 2006. – 480 бет.
4. Банки и банковские операции : учебник и практикум для вузов / В. В. Иванов [и др.] ; под редакцией Б. И. Соколова. – Москва: Издательство Юрайт, 2021. – 189 с.
5. Банковское дело в 2 ч. Часть 1: учебник и практикум для среднего профессионального образования / В. А. Боровкова [и др.] ; под редакцией В.А. Боровковой. – 5-е изд., перераб. и доп. – Москва: Издательство Юрайт, 2021. – 422 с.
6. Банки и банковское дело в 2 ч. Часть 2: учебник и практикум для вузов / В. А. Боровкова [и др.] ; под редакцией В.А. Боровковой. – 5-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2021. – 189 с.

Акбаева Д.Е., 4 курс (Қарағанды Бөкетов университеті)
Ғылыми жетекші – э.ғ.к., профессор Комекбаева Л.С.

БАНК ЖҮЙЕСІНДЕГІ ҚЫЗМЕТТІҢ ТҮСІНІКТЕМЕСІ

Қызметтер материалдық тауарлар жасамайтын, бірақ үрдіс ретінде пайдалы болатын еңбектің пайдалы әсерін білдіреді. Қызмет - бұл жаңа, бұрын болмаған материалдық-материалдық өнім жасалмайтын, бірақ бұрыннан бар, жасалған өнімнің сапасы өзгеретін қызмет, жұмыс түрі.

Қызмет - бұл нәтижелердің немесе еңбек өнімдерінің ерекше түрі ретінде материалдық емес тауарлар. Бұл дегеніміз, банктердің осындай қызмет нәтижесінің нәтижесі тұрғысынан өз сапасындағы операциялары клиенттерге қызмет көрсету болып табылады. Клиенттің болуы және банк операциясының оның қызметіне өзгеруін алдын-ала анықтайды. Мұндай трансформация орын алатын банк қызметінің бағыттарын байқауға болады.

Банк жүргізетін операциялардың әрқайсысы клиенттің белгілі бір дәрежеде қатысуын, демек, банк ұсынатын қызметтердің белгілі бір үлесін қамтиды. Банктің тартылған қаражатының едәуір бөлігі талап етілгенге дейінгі депозит, сондай-ақ мерзімді, жинақ немесе басқа салым түрінде Банкке ақша сомасын енгізетін клиенттің тікелей қатысуымен қалыптасады.

Клиенттің ниетіне байланысты банк клиенттің пайдасына өз операциясын жүргізе отырып, оған қандай да бір қызметті ұсынады. «Клиент – банк» қатынасын жүзеге асыру